

PRENOVA ARH. DEDIŠČINE
SLAVINJE - P.C.SU. JEDERTI

CIRAR Irena
ČERNE Marjeta
DEBEVC Irena

VSEBINA :

1. MIKROLOKACIJA
 - 1.1. Zemljepisno geografske značilnosti
 - 1.2. Lokacija - mikro in makro
2. ZGODOVINA STAVBE
3. LIKOVNO ZGODOVINSKA ANALIZA
 - 3.1. Umetnostno zgodovinske značilnosti
 - 3.2. Umetnostno zgodovinski opis posameznih elementov in cerkvene opreme
4. LIKOVNO PROSTORSKA ANALIZA
 - 4.1. Cerkev pri oblikovanju širšega prostora
 - 4.2. Vizualni pristop in postopno zaznavanje stavbne mase
 - 4.3. Analiza posameznih arh. elementov zunanosti
 - 4.4. Likovno prostorska analiza notranjosti
5. UMETNOSTNA ZGODOVINSKA OCENA
6. LIKOVNO PROSTORSKA OCENA
 - 6.1. Širša likovno prostorska ocena
 - 6.2. Ohranjanje ambiena in oblik v mikrolokaciji
 - 6.3. Zunanja podoba cerkve
 - 6.4. Notranjost
7. TEHNIČNO MATERIALNA ANALIZA
 - 7.1. Stopnja ohranjene prvobitnosti
 - 7.2. Uporabljene konstrukcije in materiali
8. TEHNIČNO MATERIALNA OCENA - POŠKODBE
9. FUNKCIONALNA VSEBINSKA ANALIZA
10. FUNKCIONALNA VSEBINSKA OCENA

1. MIKROLOKACIJA

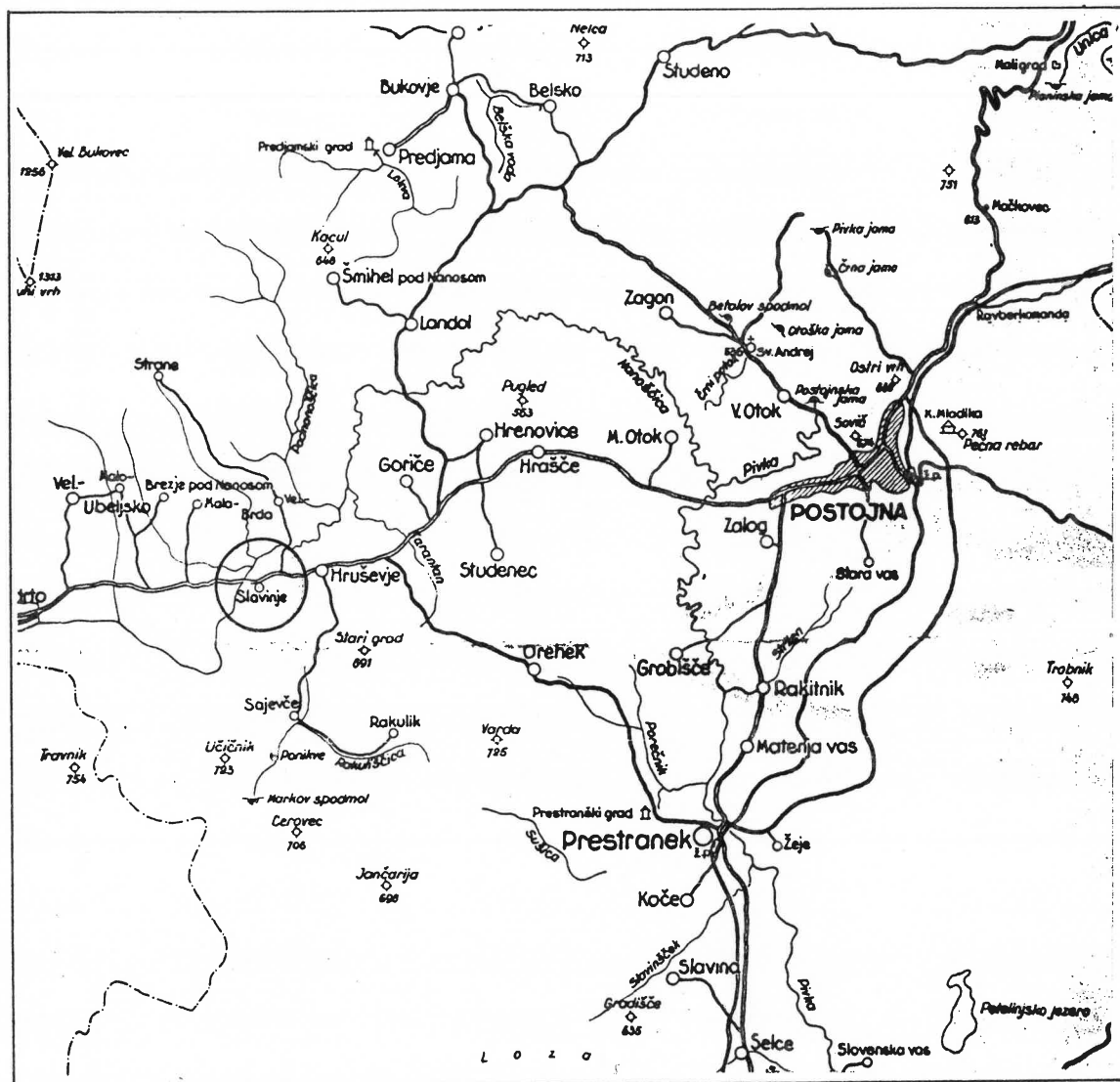
1.1. ZEMLJEPISNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI vselej vplivajo na stavbarstvo določene pokrajine, kar se kaže med drugim v izrabi lokalnih materialov, poselitvenih vzorcih, tehniki gradnje, kot tudi v umetnostnih vzgibih, ki določajo razvoj stavbarstva. Zato omenimo, da se kulturno- geografsko Pivka (kot imenujemo področje pivške kotline) vriva, kot del notranjske med kraški in vipavski osrednjeslovenski prostor. Podrobnejše obrazložitve, o kulturno- umetniških vplivih pri oblikovanju lastne- "pivške" arhitekture so navedene v naslednjem poglavju.¹

Geografske razmere vplivajo na materialno- tehnično ohranjenost stavbe (burja, padavine, temp. razlike...), odvisno od podnebnih razmer, kot tudi talnega sestava (podtalnice, posedanja...), na katerem je locirana arhitektura. Na kratko si oglejmo zemljepisne značilnosti pokrajine kjer se nahaja naša cerkvena.²

Cerkev je locirana na planoti, ki se dviga nad ravnino reke Pivke in spada v območje severnga dela pivške kotline, ki ga imenujemo spodnja Pivka. Na tem področju se prepletajo skladi apnenca, kar daje ponekod kotlini kraški značaj, nižji predeli pa so v glavnem iz flišnih kamenin, laporja, skrilavcev in peščenjaka. Kotlina leži na prehodu med celinsko Slovenijo in Jadranom, kjer so morski vplivi majhni in so bolj občutni vplivi celinske notranjosti, na kar vpliva tudi nadmorska lega, v višini 500- 600m n. v. . Značilne so obilne padavine v obdobju južnega vremena, ter burja v hladni polovici leta, ko ob brezveterju nastaja temperaturna inverzija. Na flišnih tleh ob obilici padavin dobro uspeva gozd.

Na poselitev močno vpliva prometna lega. Mimo je vodila starodavna cesta, ki je povezovala Postojno z Razdrtim do Vipave in Nove Gorice. Danes je tu speljana avtocesta ob kateri je na vzpetini locirana cerkev sv. Jedrt, zaščitnice popotnikov. Njene cerkve najdemo ob cestah, prehodih in prelazih.³

1.2. Slavinje je naselje na planoti nadmorske višine 558m , v bližini Hruševja pri Postojni, od koder je oddaljena 9km . Ima dobro prometno lego ob cesti Postojna- Razdrto. Medtem, ko je vas skrita za vspetino, pa je cerkev odmaknjena od gručaste vasice, na rob planote in je izredno lepo vidna s spodnje ceste, kot tudi od drugod po kotlini.

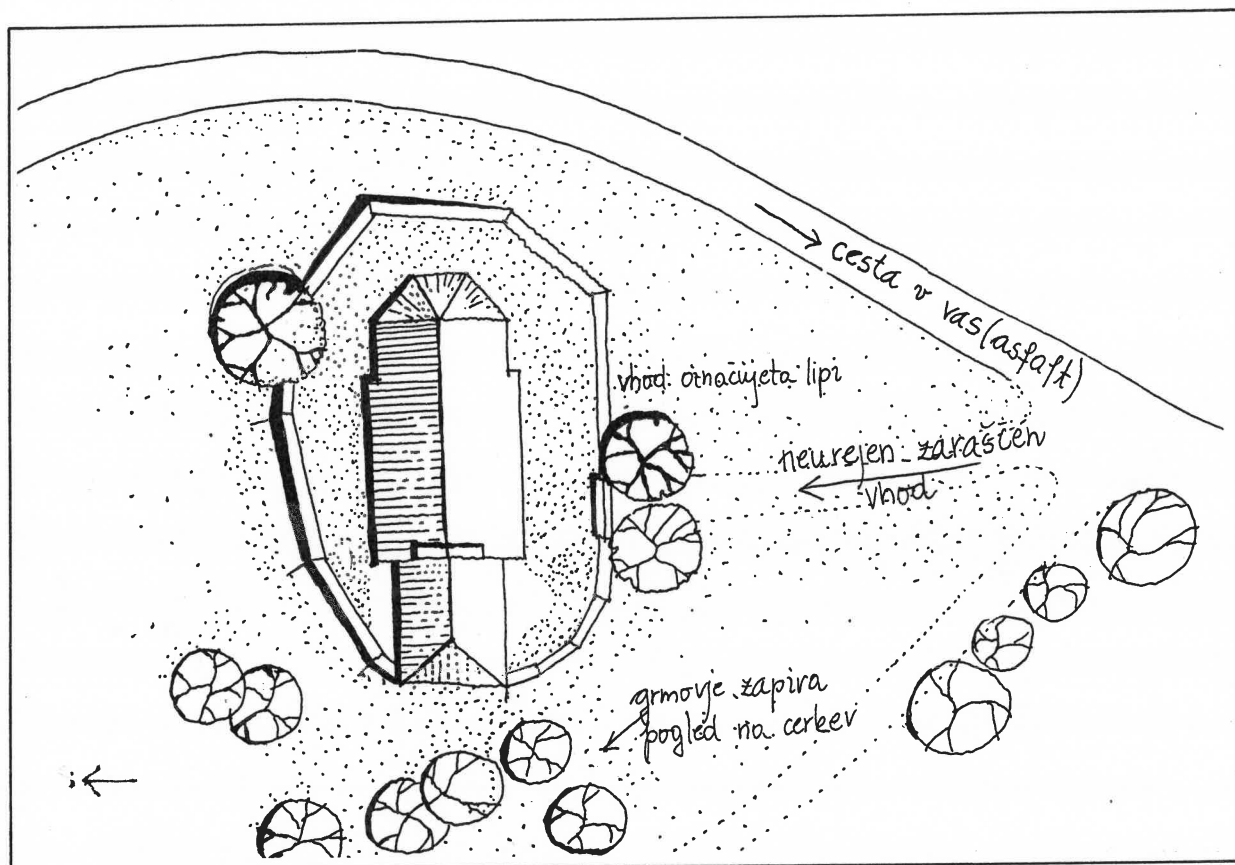

Lokacija

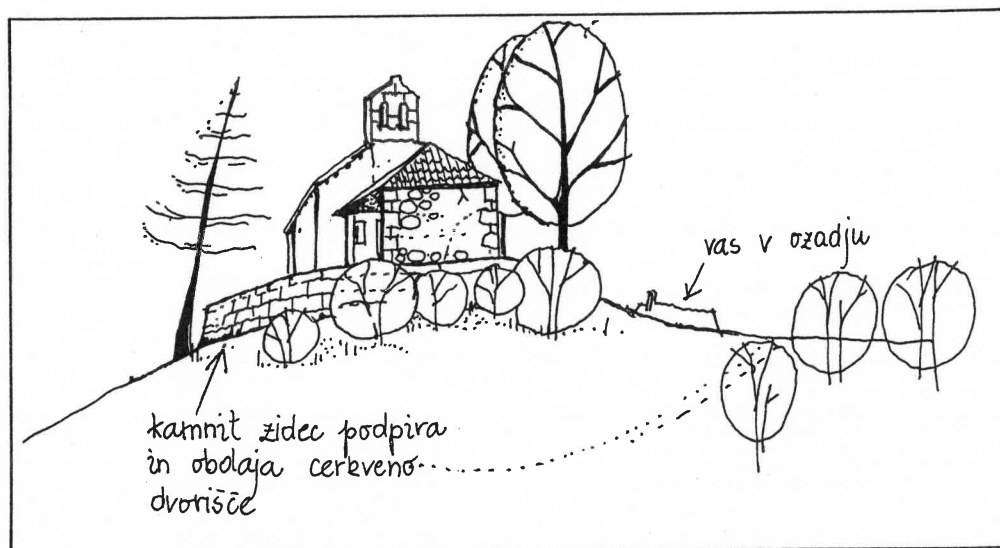
Opombe:

- 1- umetnostno zgodovinske značilnosti prostora
- 2- povzeto iz knjige "Ljudje in kraji ob Pivki"
- 3- podrobnejši zapis o čaščenju sv. Jedrt v poglavju o funkcionalno-vsebinski analizi

Cerkev na vrhu vzpetine podpira in obdaja kamnit zidec. Vhod na cerkevno dvorišče skozi porton je povdargen z dvema lipama. Severno fasado delno zakriva smreka. Pobočje je v glavnem neporaščeno razen pred vzhodno fasado kjer grmičevje zapira pogled na cerkev. Vhod s ceste do portona je neurejen in zaraščen. Cerkevno dvorišče znotraj obzidja je poraščeno s travo, le pred vhodom in pod lopo je nasut pesek.

Plan mikrolokacije

P 1 Lokacija cerkve na hribu

2. ZGODOVINA STAVBE

2.1. Če upoštevamo poznogotske znake v prezbiteriju in zunanji prizidek s strmim zidom, ki ga ladja nima, sega vsaj prezbiterij v gotsko dobo. leta 1638 je bila cerkev prezidana v renesančnem slogu in napravljen sedanji zvonik na preslico. letnico razberemo na portalu in zvoniku. Obletnica posvetitve cerkve, se je praznovala na nedeljo po sv. Janezu Krstniku.

Cerkev je bila med vojno in po njej nevzdrževana, Pred petnajstimi leti so odstranili poškodovan kor, istočasno pa postavili nov strop v ladji, ki je predvsem likovno neprimeren. Kasneje so zamenjali lesene okenske okvire, ter stavbo ponovno ometali.

3. LIKOVNO-ZGODOVINSKA ANALIZA

3.1. UMETNOSTNO-ZGODOVINSKE ZNAČILNOSTI

Že v začetku smo omenili, da se kulturno-geografsko, Pivka vriva kot del notranjske med kraški, vipavski in osrednje slovenski prostor. Arhitektura se razvije, kot posledica svojevrstnega prehodnega položaja na J-VS robu srednje evropskega prostora. Tu se mešata severni in sredozemski umetnostno-zgodovinski naglas, ki pa v medsebojnem zlitju izoblikujeta pristno "pivško" govorico.¹

Pod vplivom severnega toka se je tu najprej uveljavljala "kranjska gotika"², ki je razvila tradicionalna obliko pravokotne ladje z nekoliko ožjim s tremi stranicami pravičnega osmerokotnika zaključenim obokanim prezbiterijem, kakršnega zasledimo skoraž pri vseh manjših podružničnih cerkvah primorsko-kraškega ozemlja, pa tudi notranjske in dolenjske. V poznejšem času zlasti v 17. in 18. st. so veliko teh cerkva prezidali. To je bil čas pohoda "kraške renesanse"³

Izhodišče te nove arh. je Kras s svojim tradicionalnim kamnoseštvom. Stilistična izhodišča pa moramo izkati v renesančni arh. Italije. Nova načela se pokažejo predvsem v tipično kraških likovnih elementih- kamnitih oknih, vratnih okvirjih, kamnitih šivanih robovih, konzolnih vencih, odprtih linah za zvonove in odprtih ostršjih, ter lopah pred cerkvenim pročeljem. Tlorisna podlaga se od gotske bistveno ne spremeni. Arhitektura je ozko vezana na gradbene možnosti lokalnih pogojev in gradiva, in če k temu dodamo še likovni izraz in tradicijo domačega človeka, se razvije trdna, krajevnim razmeram in gradivu ustrzna gradbena oblika.

Podobna načela oblikovanja so značilna za tip preprostih, podeželskih sakralnih stavb ki mu na pivškem poleg cerkve v Slavinjah pripadajo še cerkve v Parjah, Predjami, Radohovi vasi in Gorenjah.

3.2. UMETNOSTNO- ZGODOVINSKI OPIS POSAMEZNIH ELEMENTOV IN CERKVENE OPREME

PREZBITERIJ je obokan s križno rebrastim obokom. Močna, okorna rebra slone na preprostih konzolah. Žarišča na temenu oboka so označena z okroglimi glatkimi sklepniki. Na sklepnikih ob straneh se pod sedanjim beležem vidi letnica 18-34. Na večjih sklepnikih pa monograma IHS in AM. Celoten prezbitერიj je bil poslikan s freskami, ki so še vidne pod odpadlim ometom(posvetilni križi, verjetno iz 17. st.). Na vrhu oboka se je po pričevanju domačinke nahajala podoba Marije z otrokom.

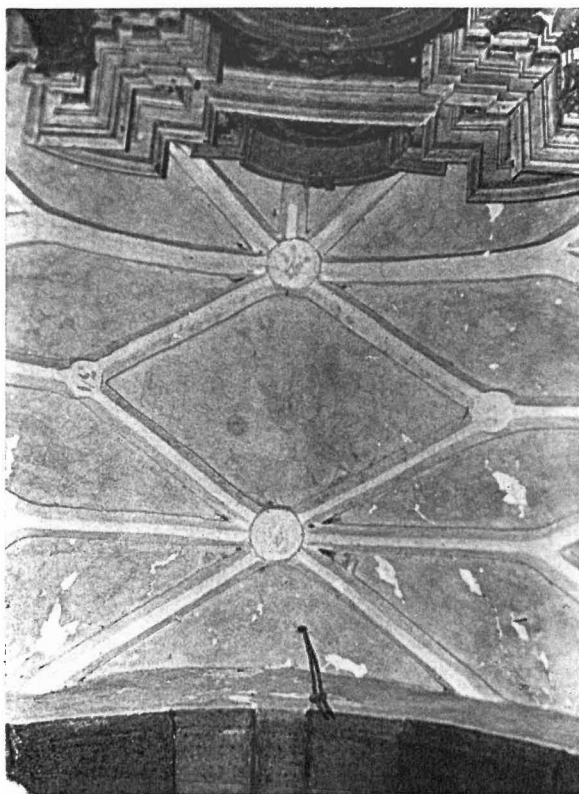
Na primorsko-kraškem ozemlju imajo cerkve po navadi odprto ostrešje v ladji, z vidno spodnjo plastjo strešne opeke, strešnimi gredami ter barvno dekoracijo. Pri cerkvi sv. Jedrt tega mediteranskega načina gradnje ni moč opaziti, saj je imela LADJA verjetno že od vsega začetka raven lesen strop, kasneje ometan, pred desetimi leti pa zopet zamenjan in prekrit z iverkami.

Opombe:

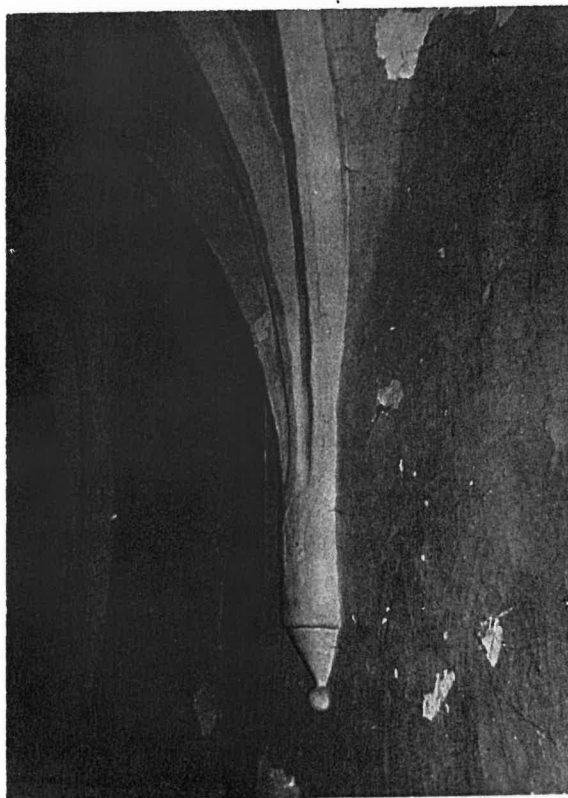
1- o pristno "pivški arhitekturi" govori E. Cevc

v knjigi "Ljudje in kraji ob Pivki" 1975

2,3- F. Stele: Umetnost v Primorju 1960

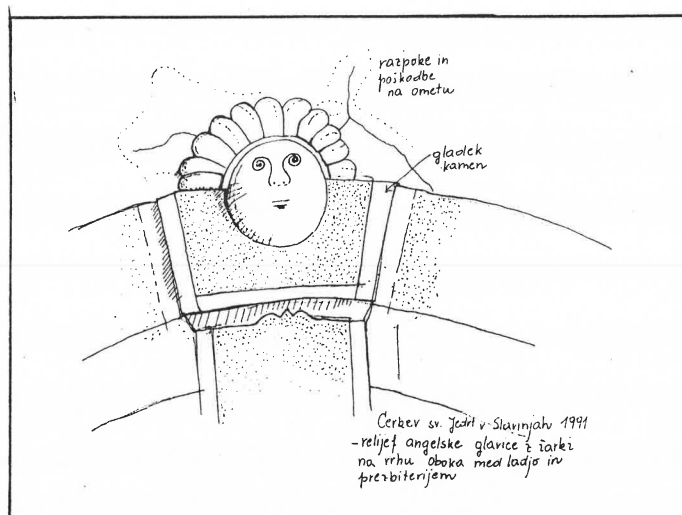

Obok v prezbitერიju

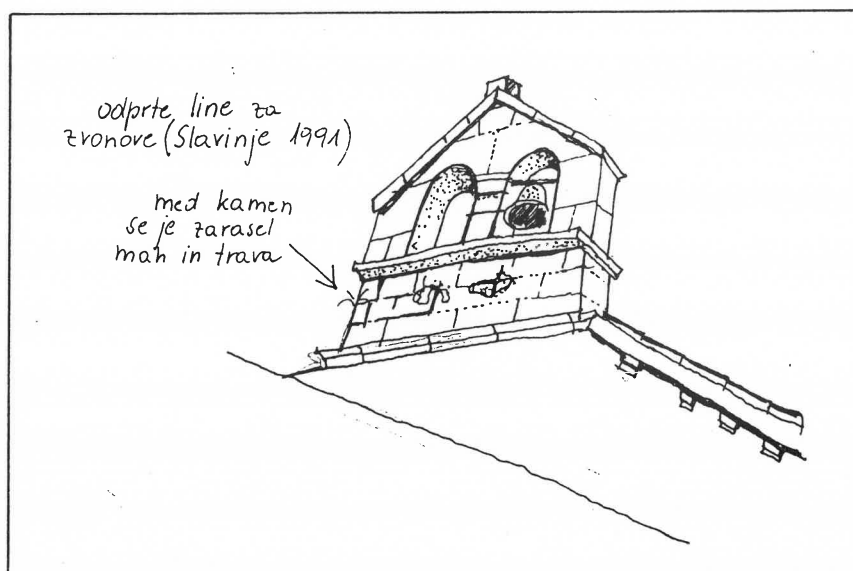
rebra oboka

Obok se omejuje le na oltarni prostor. Prezbitერიj in ladijski prostor, pa razmejuje SLAVOLOK iz sivga apnenca ki je nekoliko popačeno zaokrožen in na obeh robovih žlebasto profiliran. Sklepnik na vrhu oboka nosi relief angelske glavice z žarki.

Relief angelske glave na vrhu oboka

Namesto zvonika ima cerkev nad fasado ODPRTE LINE ZA ZVONOVE, kar prav tako štejemo med sredozemsko posebnost, vendar ta značilnost sega pri nas čez Notranjsko še daleč na Dolenjsko. Na Pivki jih je imelo več cerkva le, da so mnoge v 17.st. zamenjali s pravimi zvoniki.

Posebnost cerkve je lopa pred njeno zahodno stranjo. Ta posebnost je precej razširjena v vsem Primorju in osrednji Sloveniji. Lope s kamnitimi stebri niso nikoli starejše od 15.st. med tem ko lope v 18.st. dosežejo celo višino cerkvene strehe. Lopa pred cerkvijo sv. Jedrt je sicer odprta, le da jo na Z strani popolnoma zapira stena. Na drugi strani jo podpirata dva lesena stebra, ki stojita na kamnitih podstavkih. Podstrešje lope je odprto in vidna je plast opeke.

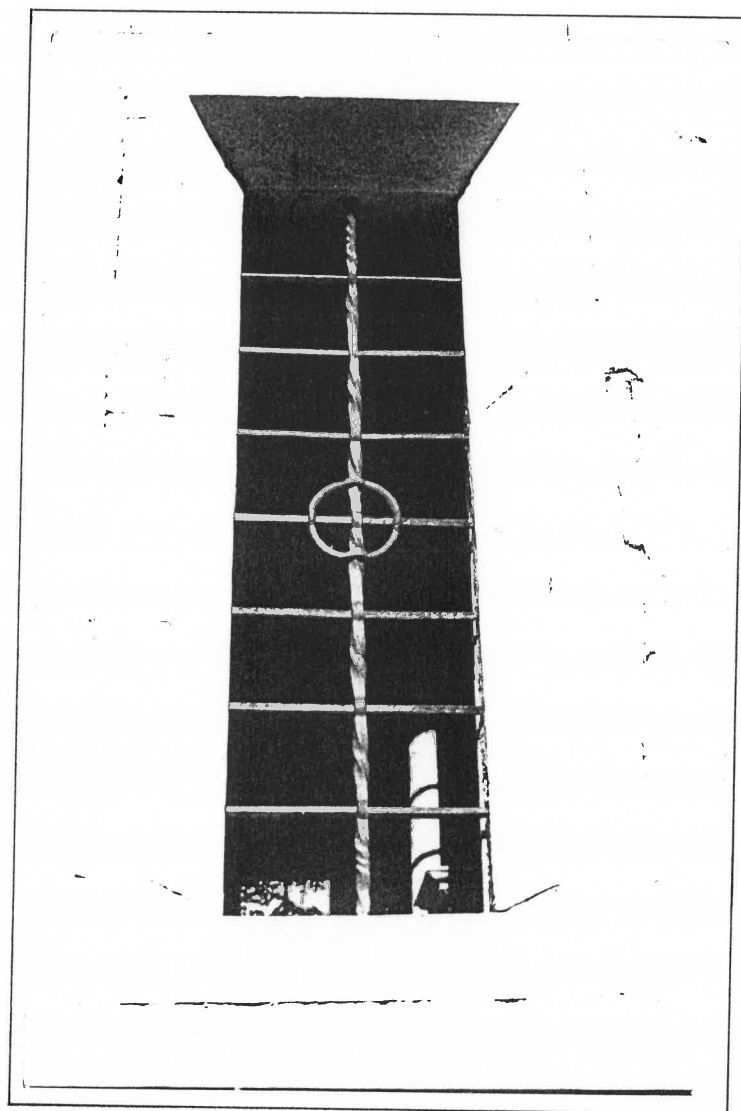
V vtisu zunanjščine imajo posebno ugodno vlogo podstrešni, naprej pomaknjeni venci ki slone na kamnitih konzolah. Kamnoseško je obdelan tudi venec pritličnega podstavka stavbe, ki obkroža prezbiterij. Kamniti so okenski okviri višjih, polkrožno ter ravno zaključenih odprtih, vrtnih odprtine ter šivani robovi. Kamnoseški izdelki so ponekod označeni z letnicami in imeni kamnosekov.

Portal in okvirji na vhodni fasadi so zasnovani renesančno s prvimi dotiki zgodnjega baroka, ki je zaznaven v kamnoseški profilaciji. (na portalu je vklesano leto 1638).

Na južni fasadi glavne ladja je renesančno visoko polkrožno okno. Notranji robovi kamnitega okvirja so renesančno porezani, posebej vgrajeni ter od zidu ločeni z zamikom. V 19. stl. so južni fasadi dodali polkrožna okna (verjetno zaradi potrebe po dodatni osvetlitvi).

Renesančna okna v prezbiteriju so pravokotno zaključena.

Leseni okenski okvirji in vratno krilo so zamenjali z novjšimi - neustreznimi

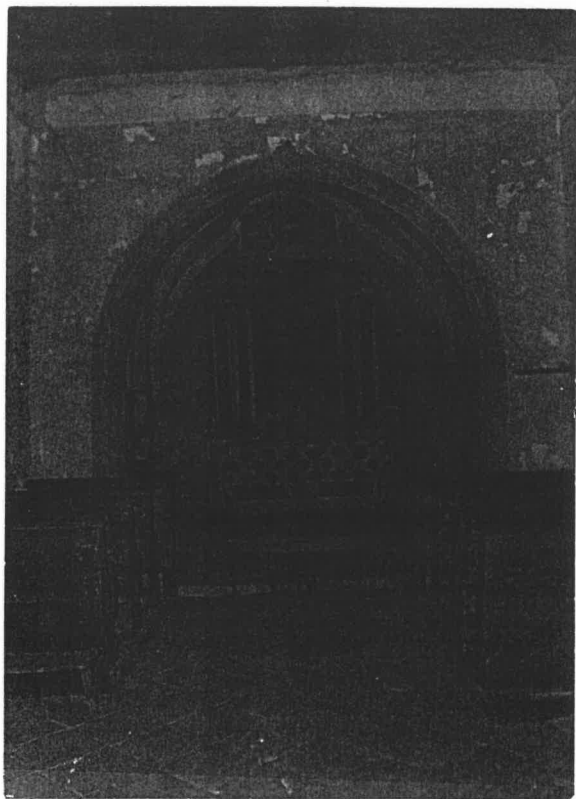

CERKVENA OPREMA

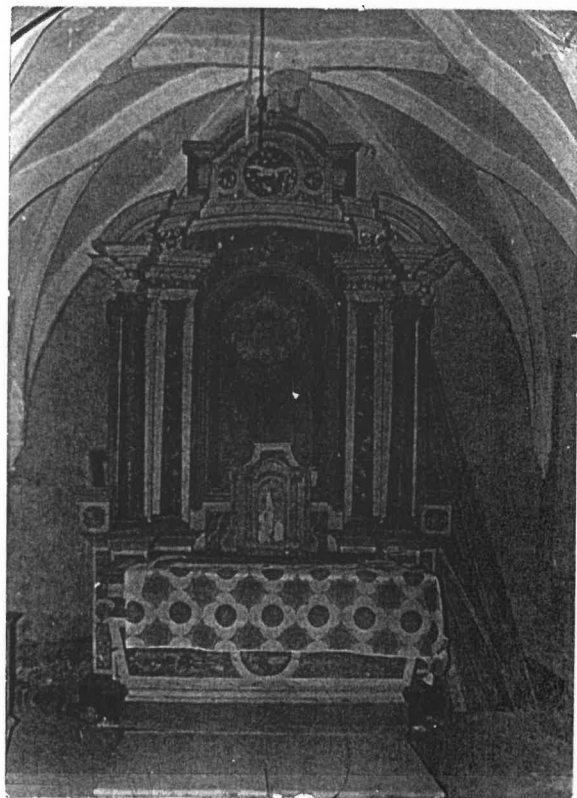
V cerkvi je en sam lesen oltar, nepomembno kamnoseško delo neznanega mojstra, verjetno Alojzija Gotzla iz leta 1853. Kot je zapisano v investarnem zapisniku v letu 1863 je stal 315 goldinarjev. V glavno odprtino je bil postavljen okornejši kip sv. Jere, ob straneh pa sv. Jakoba in sv. Andreja. Leta 1888 je oltar prebarval in popravil slikar Kobal. V cerkvi so bili shranjeni tudi starejši kipi iz sv. Jedert in dveh apostolov iz starega oltarja izredne umetniške vrednosti. Kipe so ukradli neznanci pred 10. leti.

V zvoniku sta visela dva zvonova -manjši z nečitljivim napisom zgoraj, spodaj pa je pisalo: Opus Joannis Muganensis 1572. Večji pa je nosil napis Jesu Christe Fili Dei Vivi miserere nobis E. S. F. A. D . 1602. Zadnje črke pomenijo Elia Sombrakx fudit anno Domini 1602. V slovenščini pomeni: Elija Somraks me je vliv v letu Gospodovem 1602. Zvonova sta znana po lep brnečih in čistih glasovih. Iz zapisov domačina Franca Boleta lahko razberemo, da so manjši zvon vzeli italijanski vojaki, ki se po pričevanju domačinov nahaja v Videmskem muzeju.

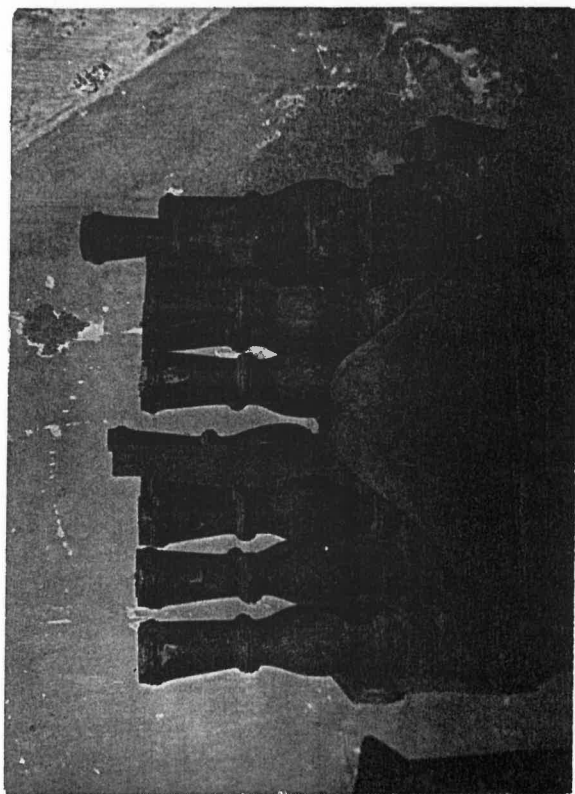
V cerkvi so še klopi, spovednica, kamnit krstilnik in po ostanki lesene izrezljane ograje, ki je nekoč krasila kor nad vhodom. Ko so porušili pred desetimi leti kor, da nebi prišlo do nesreče, so ograjo podrli. Istočasno so tudi postavili nov lesen strop v ladji, ki pa je tehnično in estetsko skrajno neprimeren. Ograja kora je še uporabna. Prav tako je možno postaviti nov kor. Sledovi stopnic in postavitve nosilnega ogrodja kora so lepo vidi na cerkvenih stenah in zadelani z malto.

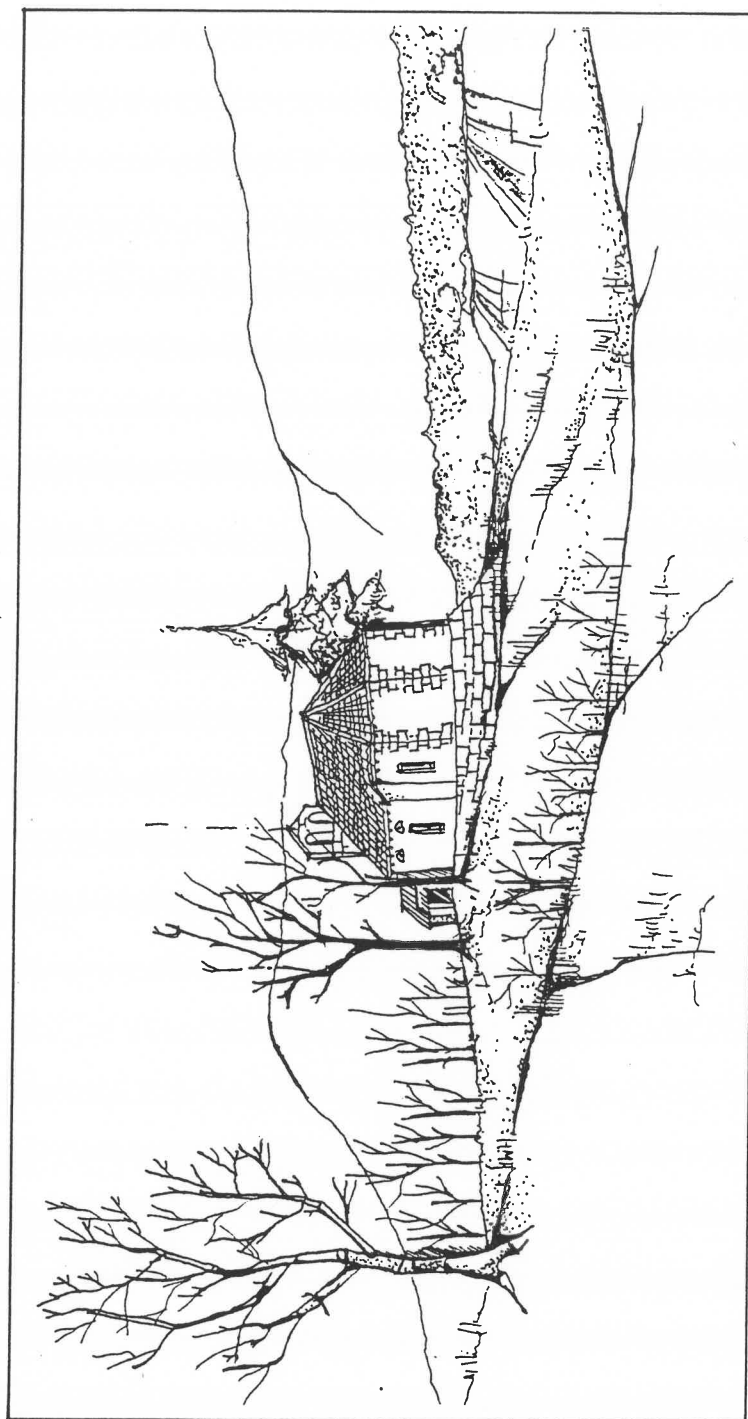
Lesen oltar, v ospredju lesene klopi

Lesen oltar iz L 1853

Elementi lesene ograje odstranjenega kora

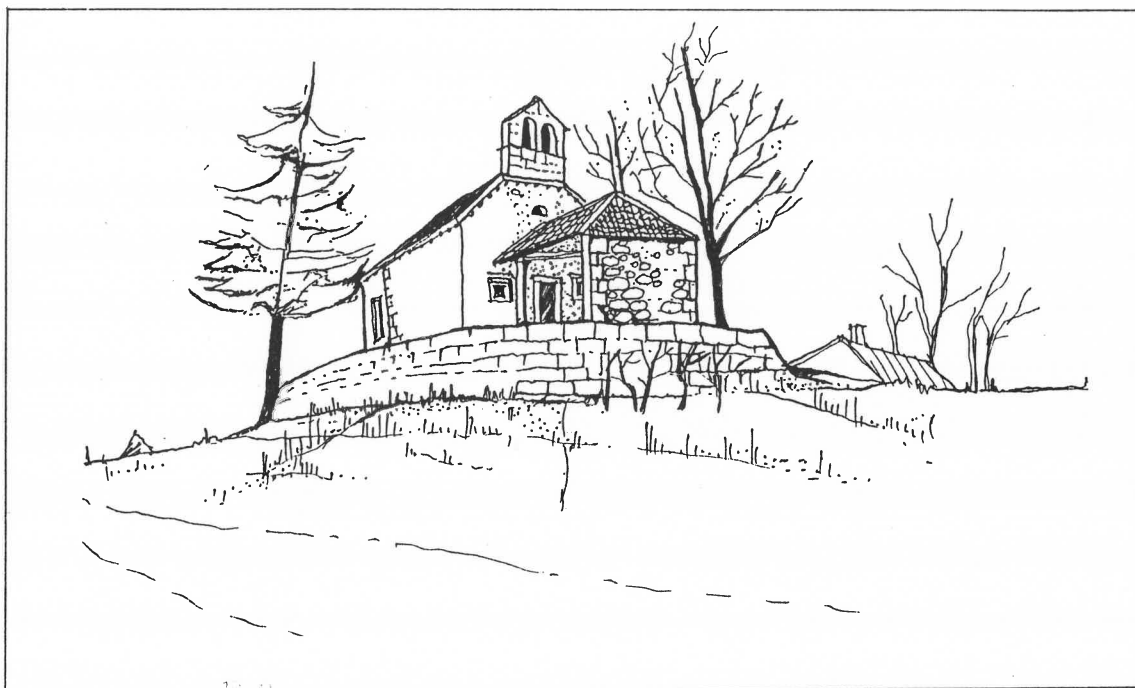

22 Pogled na cerkev iz vasi, v ozadju Nanos in Pivška kotlina

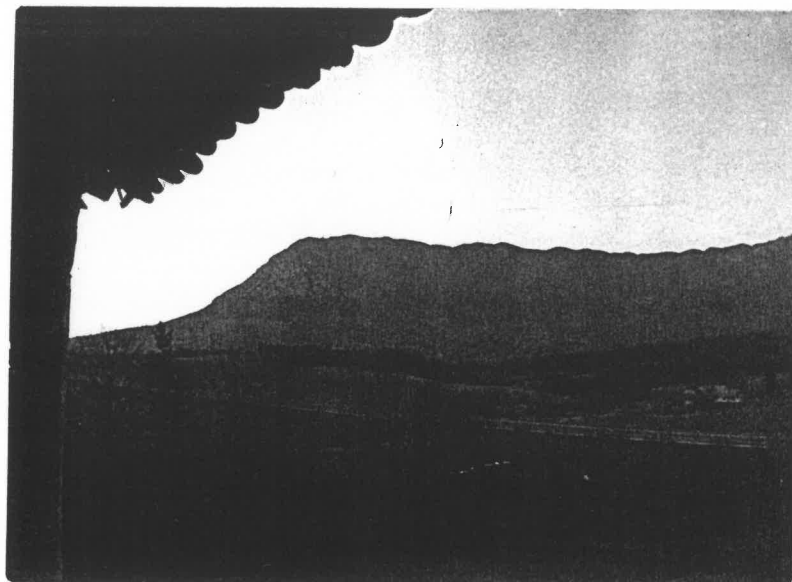
4. LIKOVNO PROSTORSKA ANALIZA

4.1. CERKEV PRI OBLIKOVANJU ŠIRŠEGA PROSTORA

Cerkev ima dominantno lego na griču, s čudovitimi razgledi na sosednje vasi, vse do Nanosa in do bližnjega hribovja. Vsi razgledi dominirajo iz razgledne točke pod lopo. Vendar vso to bogastvo, ki ga črpamo iz okolja zakriva odvečno, neurejeno grmičevje in drevje.

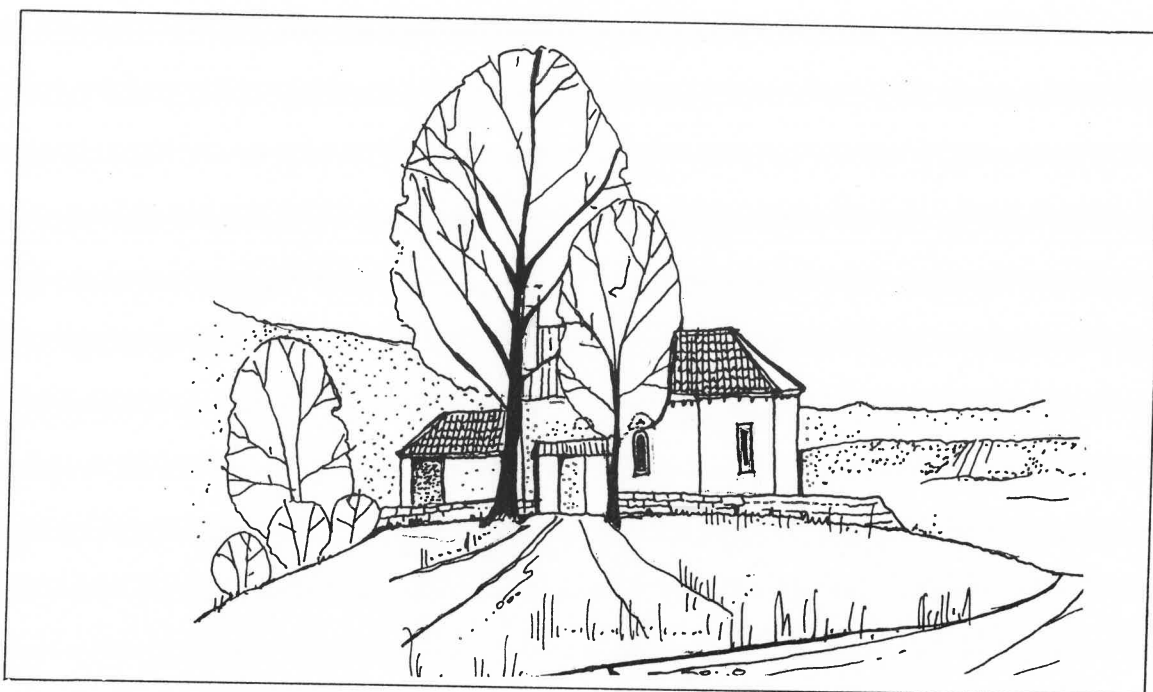
S kotline in ceste je cerkev lepo vidna, vendar njeno lahkotno monumentalnost ponekod zakrije grmičevje in drevje.

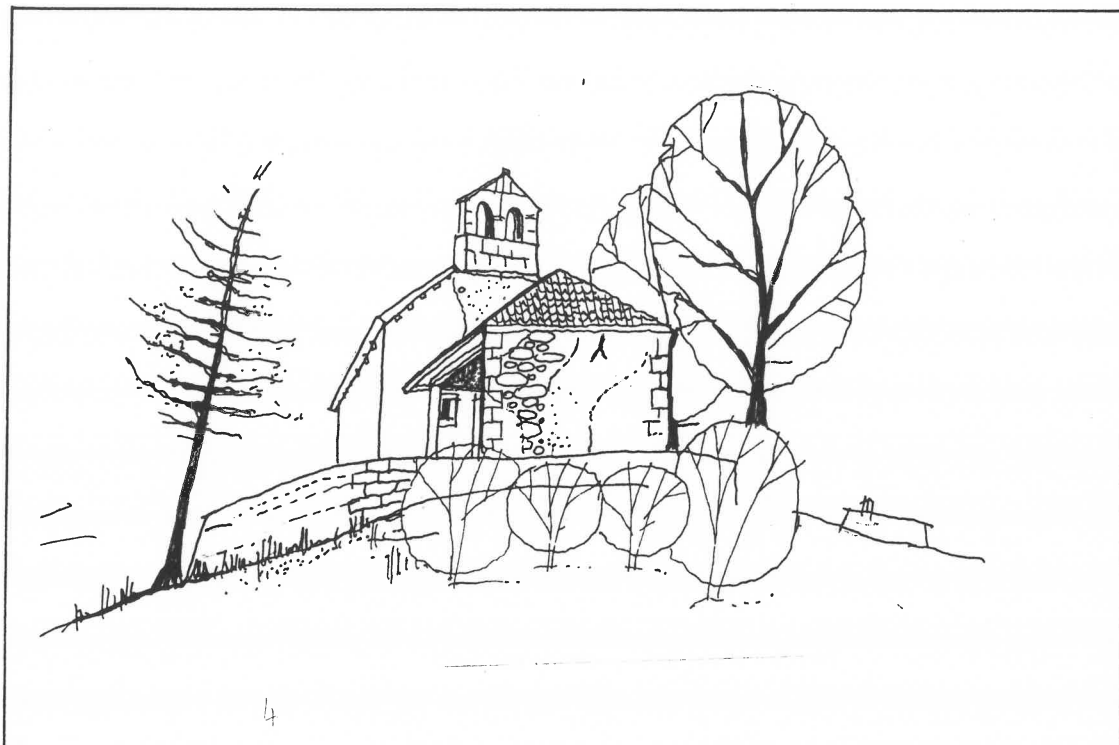
Razgled proti Nanosu izpred cerkvenega dvorišča
pod lopo (Slavinje 1991)

4.2. VIZUALNI PRISTOP IN POSTOPNO ZAZNAVANJE STAVBNE MASE

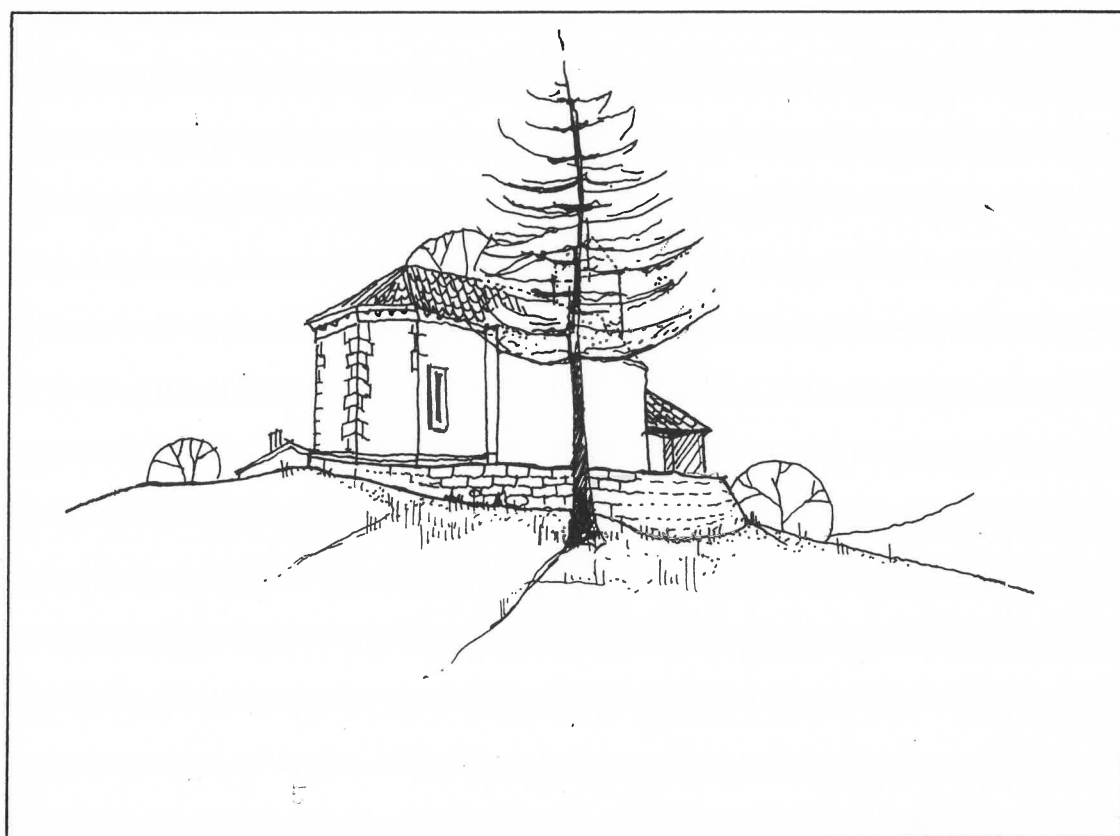
Pot vodi na hrib v velikem loku tako, da cerkev zaznavamo z vseh strani, vse do vhoda na cerkveno dvorišče, ki ga označuje dvoje dreves in okoren porton. Severna fasada cerkve je delno zakrita s smreko. Šele na vrhu vzpetine zaznamo prve strehe slavinjskih vaških hiš.

Glavni dostop na cerkveno dvorišče

Prvi vizualni stik s cerkvijo z glavne ceste

Ker nas cesta do cerkve vodi v loku in se rahlo vzpenja, dojamemo stavbo postopno z vseh strani.

Pogled na južno fasado

Pogled na severno fasado

Dva sicer ne tako značilna pogleda, ki pa kažeta pomen lope, zidu, lin za zvonove, portona in ostalih arhitekturnih členov pri oblikovanju likovne podobe stavbe.

4.3. ANALIZA POSAMEZNIH ARH. ELEMENTOV PRI OBLIKOVANJU ZUNANJE PODOBE CERKVE

Stavba daje vtis skromnosti in nenasilnosti v prostoru. Preprost stvarni sestav stavbne mase poživljajo odprte line za zvonove nad Z fasado. Na zunanjo sliko vpliva tudi korčasta streha, precejšnjo vlogo pa ima tudi lopa pred vhodom in kamnito obzidje na terenu.

Vsi " aktivni deli " so obdelani kamnoseško popolno. Na njih sloni tudi lepotni učinek preproste stavbe. Ker je kamnoseško gradivo izključno siv apnenec, se ti deli vidno ločijo od pobeljenih sten. Zaradi izgube prvotnega kolorita sten seta kontrast zmanjšuje.

4.4. LIKOVNO PROSTORSKA ANALIZA NOTRANJOSTI

- a.) Notranjost stavbe je oblikovana zelo skromno. Členitev stavbe na ladjo in prezbiterij, se močno odraža tudi v notranjosti. In sicer z lokom med obema prostoroma, z različnim nivojem tlakov in stropnima konstrukcijama.
- b.) Strop v ladji, ki je samo " improvizorično " nadomestilo prejšnjega izrabljenega (po vojni so kasetiran lesen strop nadomestili z iverkami) in je likovno skrajno neprimeren.
- c.) Okorna rebra so močno profilirana in prepleskana z apnenim beležem ter se vidno ločijo od ostalega oboka. Tlaki so kamniti, temnosive barve, položeni po diagonalni v dveh različnih nivojih. Kamniti elementi (tlaki, lok med prostoroma, kropilnik) se tudi v notranjosti vidno ločijo od pobeljenih sten in ustvarjajo barvni kontrast, ki se pojavlja tudi zunaj.
- d.) Lesena cerkvena oprema (porušen kor, oltar, klopi) je bila dodana v času " barokizacije ". (v tem času - obdobju so vgrajena tudi polkrožna okna na južni fasadi). Lesen oltar je predimenzioniran in ni v pravem razmerju z ostalim prostorom v katerega je nasilno vstavljen. Kasetiran strop iz tega obdobja je odstranjen in zamenjan z estetsko neprimernim.

5. UMETNOSTNA ZGODOVIN. OCENA

F.Stele v svoji knjigi Umetnost v Primorju omenja : "..., da v preteklosti umetnostno-zgodovinskih dejstev niso pravilno ocenjevali, ker so povsod iskali predvsem uveljavljanje višje-kulturnih dejstev romanskega in nemškega izvora, popolnoma pa prezrli dejstvo, da se je v umetnosti trajno in za njegov pravi izraz pomembno, čeprav skromno uveljavljal vselej le domači slovenski element."

- a.) Cerkev tako predstavlja arhitekturni spomenik, ki ni le slepo prenašal tujih vplivnih tokov, temveč se je razvil v trdno, krajevnim razmeram in gradivu ustrezno gradbeno obliko, ki jo lahko označimo za arhitekturo s pristno "pivško govorico".
- b.) Cerkev predstavlja najpreprostejši tip naših gotških podeželskih sakralnih stavb, ki je še posebej značilen za primorsko - kraško področje in tudi za Notranjsko in Dolenjsko, katerih umetnostna dediščina res ni dosegla bogato arhitekturo, nastalo v gospodarsko - kulturno razvitejših predelih, vendar ravno s samosvojo arhitekturo in umetnostjo dopolnjuje skupno podobo umetnostne preteklosti naše domovine.
- c.) Ker je ta arhitektura pokazatelj razmerja zgodovine in duha krajev in ljudi, je cerkev sv. Jedrt tudi zgodovinski spomenik.
- d.) Cerkev na gotški osnovi z renesančnimi elementi(kamniti okenski okvirji, portal, šivani robovi, ter preslica in lopa) je posebnost zase. Obdobja v zgodovini umetniških tokov sta stavbi izoblikovala arhitekturno - umetniški značaj. Vsi naštetih elementi predstavljajo tudi likovno - prostorske kvalitete in jih zato ohranjamo. Vse dozidave v 19. stl. (polkrožna okna) in kasnejše so nekvalitetno oblikovale podobo zgradbe in jih zato odstranimo.

6. LIKOVNO PROSTORSKA OCENA IN PRIPOROČILO ZA PRENOVO

6.1. ŠIRŠA LIKOVNO PROSTORSKA OCENA

Ena izmed velikih kvalitiet cerkve je tudi njena postavitev v izredno kvaliteten prostor v naravi. Cerkev je nepogrešljiv del krajine, saj z nenasilno obliko dopolnjuje pokrajinsko sliko. Da bi obnovili in znova poudarili pomen, ki ga je imela cerkev pri oblikovanju pokrajine, je potrebno odstraniti vse odvečno rastje, ki zastira poglede na cerkev (smreka in grmičevje na pobočju). Ohranimo lahko lipi, ki označujeta vhod skozi porton in ne zakrivata pogledov na pričujočo cerkev.

6.2. OHRANJANJE AMBIENTA IN OBLIK V MIKROLOKACIJI

- a.) Pomembno vlogo pri oblikovanju cerkvenega ambianta imata tudi kamnito obzidje, ki obdaja cerkveno dvorišče, ter vhodni porton. Oba elementa je potrebno ohraniti in kvalitetno obnoviti!
- b.) Cerkev z okolico oblikuje kvaliteten prostor. Ker bi z uvedbo določene funkcije potrebovali tudi parkirišča le - te lociramo izven cerkvenega ambianta, in sicer ob vhodu v vas.
- c.) V največji meri ohranjamo travnate površine v okolici in cerkvenem dvorišču, predvsem zaradi funkcionalnih razlogov pa je potrebno urediti dostop in prostor pred cerkvijo z ustreznim tlakovanjem.
- d.) Prostor pod lopo je del cerkvenega dvorišča in funkcionalno povezuje zunanost z notranostjo. Predstavlja izredno kvaliteten prostor in v svoji prijetnosti omogoča čudovite razglede na sosednjo kotlino vse do Nanosa.

Celotno cerkveno dvorišče, še posebno prostor pod lopo, uredimo tako, da funkcionira kot razgledno - sprehajalno središče za mimoidoče obiskovalce in domačine.

6.3. ZUNANJA PODOBA CERKVE

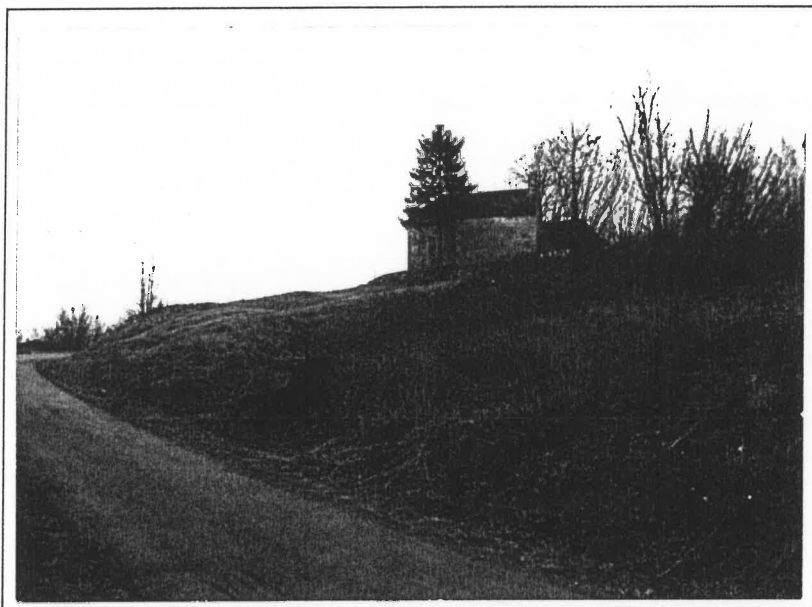
Majhna cerkviča je odraz nenehne človekove želje po oblikovanju lepega in estetskega. Gotski osnovi so dodani kamnoseški elementi, ki ustrezajo jasnosti prve renesanse in dajejo cerkvi solidno in gradbeno pretehtano lice.

Skromna stroga mera je značilna za kraško renesanso. Vse kvalitetne likovne elemente: lopa, korčasta streha, šivani robovi, preslica, porton z obzidjem ter detajl venca, kamnitih okvirjev, portala... ohranimo.

Kasnejše dozidave, predvsem okna 19. stl. na južni fasadi uničujejo skladnost " kraške renesanse " in jih zato odstranimo.

6.4. NOTRANJOST

- a.) Vse kamnite elemente v notranjosti :tlak, lok, rebra in obok v prezbiteriju ohranimo. Od cerkvene opreme ohranimo kropilnik in kamnit gotski oltar (lesenega, ki ga sedaj prekriva, odstranimo) .
- b.) Leseno baročno opremo vključno z oltarjem, ki je tudi tehnično - materialno uničen zamenjamo z novimi lesenimi elementi. Oblikujemo tudi nov lesen strop v ladji.
- c.) Celotno leseno opremo oblikujemo tako, da povzamemo kvalitetne historične elemente in jih preoblikujemo v funkcionalno in estetsko obliko sodobnega časa. Vsi dodani novi elementi in cerkvena oprema se že po oblikovanju in materialu (kamen - STARO? les - NOVA CERKVENA OPREMA) ločijo od historičnih, to je zgodovinskih.

7. TEHNIČNO MATERIALNA ANALIZA

7.1. STOPNJA OHRANJENE PRVOTNOSTI

Leta 1638 je bila cerkev predelana v renesančno podobo in je do danes v glavnem ohranila prvotno konstrukcijo in podobo. Bistveni posegi ki so spremenili notranjo podobo stavbe, so izvedeni v 19. stl. , ko so stavbi dodali polkrožna okna na južni fasadi, v notranjosti pa leseno cerkveno opremo . Z odstranitvijo kora ter zamenjavo lesenega stropa z ivernimi ploščami so stavbi nekako odvzeli del njene duše. Stavba je bila večkrat prepleskana in ometana. Tako so znotraj ponekod vidni sledovi baročnih posvetilnih križev na apnenem beležu, v zunanosti pa je siv - nov omet ponekod popolnoma prekril bagarit stavbe. Sledovi oker barve so še vidni pod horizontalnim vencem, predvsem na južni fasadi. Lesene polkrožne okenske okvirje z značilno delitvijo so zamenjali z novejšimi pravokotnimi.

7.2. UPORABLJENE KONSTRUKCIJE IN MATERIALI

STENE so zidane iz nepravilno naloženega kamna, ki ga veže malta iz gašenega apna. Zunanje stene so na vogalih okrepljene s klesanimi povezovalnimi robovi, da bi vlaga ne prodirala iz tal v stavbo je, prezbiterij obdan z zidcem.

Površine notranjih zidov so neravne nanje pa je nanesen sprva tanek omet v barvi apnenega beleža. Kasnejša plast ometa prekrije stenske poslikave, površina sten ostane neizravnana.

Prav tako so neizravnane površine zunanjih zidov. Z novejšimi "ometnimi plombami" so skušali zakrpati večino razpok ter predelov ,kjer je odpadel prvotni omet.

TLA v prezbiteriju so iz kamnitih plošč dimenzij 35x35 cm, ponekod zapolnena z nepravilnimi delci.

Okenske in vratne odprtine so pomemben del oblikovanja. Okvirji so v stavbo posebej vgrajeni in iztopajo iz zidu, ter so od njega ločeni z zarezo.

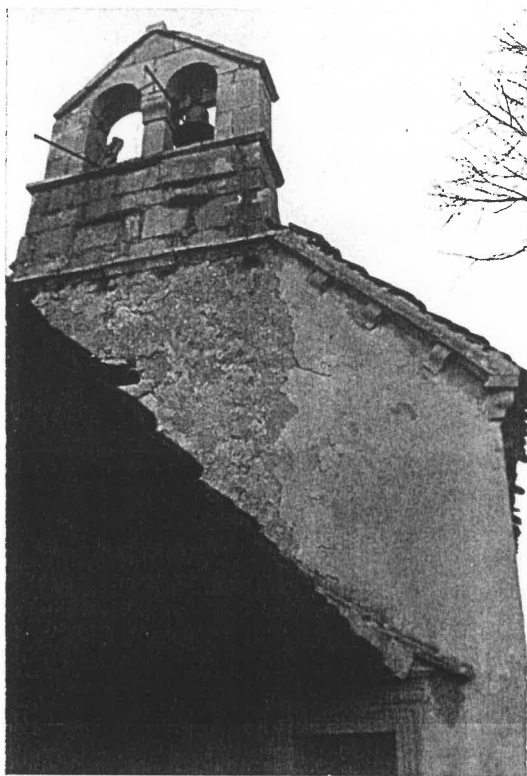
Kot osnoven gradbeni material je uporabljen apnenec.

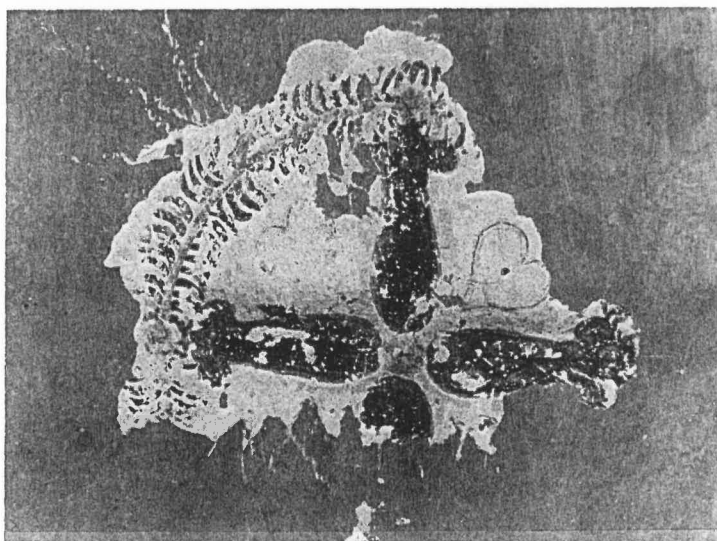
- " ometne plombe ", ki ponekod zakrivajo razpoke in predele
kjer je odpadel prvotni omet.

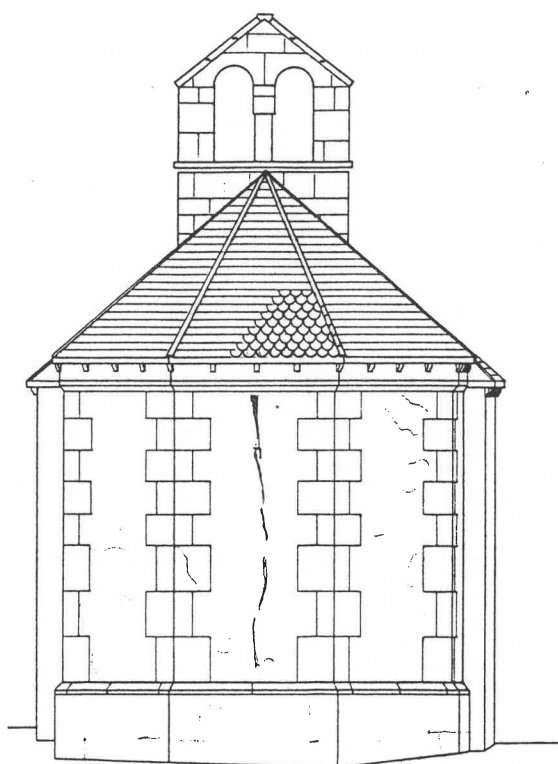
- Uničen in umazan kamen.

- Stik glavne fasade s streho, lope, kjer pronica deževnica.
- Odpadel omet na vhodni strani.
- Temnosiva vlažna lisa na zvoniku.
- Nezaščiten kamen je prerasel mah.

- Vlaga uničuje omet. Pod odpadlo zgornjo plastjo so se pokazale freske.

Razpoka na vzhodni fasadi značajno kaže, da so popustile vezi oboka v prezbitteriju. Razpoka se proti vrhu razširi.

1- glej poglavje o umetnostno.- zg. značilnostih prostora
2
1

1- umetnostno zgodovinske značilnosti prostora

2- povzeto iz knjige 2

2- povzeto iz knjige "Ljudje in kraji ob Pivki"

3- podrobnejši zapis o čaščenju sv. Jedrt v
poglavju o funkcionalno-vsebinski analizi

1- o pristno "pivški arhitekturi" govori E. Cevc
v knjigi "Ljudje in kraji ob Pivki" 1975

1, 2 - F. Stele: Umetnost v Primorju 1960

1- P. Fister : Obnova in varstvo arhitekturne dediščine

Ukrivljena REBRA, ki podpirajo kamnit obok so zaradi lažje obdelave izdelana iz peščenca, ter prebarvana z apnenim beležem.

STROP v ladji so zamenjali pred 15 l. in je predvsem likovno neustrezen.

Onemogočen je dostop do strešne konstrukcije v cerkvi. V lopi je uporabljeno trikotno vešalo. Streha je krita z BOBR-OVCEM na lesenih letvah.

5.3. POŠKODBE

Glavni problem predvstavlja vlaga. Tako zasledimo:

- NEPOSREDNO NAMAKANJE KONSTRUKCIJE: predvsem na stiku glavne fasade s streho lope, kjer pronica deževnica in uničuje stene vhodne fasade, kot tudi strešno konstrukcijo lope. Zaradi slabe ohranjenosti kritine je načeta strešna konstrukcija. Neposredno namakanje je uničilo nezaščitene kamnite dele "preslice".
- KONDENZNA VLAGA se nabira na notranjih stenah, pojavlja pa se tudi na tlakih, ki jih uničuje še talna vlaga. Prisotna je vlaga v ozračju notranjih prostorov.
- KAPILARNA VLAGA se pojavi predvsem na stranskih stenah ladje. Zidek s katerim je obkrožen prezbiterij zmanjšuje možnost prodora kapilarne vlage v teh stenah. Na meji do koder seže kapilarna vlaga in pod odprtini so možne tudi notranje poškodbe konstrukcije.

Od zunanjih sten je najbolj uničena stena vhodne fasade ker je odpadel velik kos ometa in popolnoma odkril kamnito konstrukcijo.

RAZPOKE na rebru se pojavljajo tam, kjer lok oboka prehaja v steno, kar je posledica relativne homogenosti konstrukcije. Manjše razpoke se pojavljajo tudi na znanih fasadah

Razpoke na zunanjih fasadah so prekrите z novejšimi plastmi ometa.

8. TEHNIČNO MATERIALNA OCENA

Poškodbe zaradi vlage se kažejo le na zunaj, potrebno pa je ugotoviti kako in do kakšne mere je vlaga načela notranjo konstrukcijo. Vlago je možno odstraniti z drenažo, izsuševanjem ter ustrezno površinsko zaščito ter izolacijo. Pri saniranju

Pri saniranju upoštevaj "da je vlaga le simptom bolezni, ki je nekje v konstrukciji, terenu ali izbiri materialov".

Zamenjati je potrebno kritino, ter posamezne dele strešne konstrukcije zamenjati z novimi.

Novejše "ometne plombe" s katerimi so prekrili razpoke (te le prekrivajo ne pa tudi sanirajo poškodbe, ki so možne v konstrukciji) moramo odstraniti. Z ugotovitvijo velikosti in usmerjenosti razpok je možno razbrati vzrok za poškodbo in konstrukcijo ustrezno sanirati.

Pri sanaciji golih kamnitih elementov stavbe upoštevamo, da so bili kamnoseški detajli vedno neometani in neprebarvani in jih zaščitimo z nevidnim premazom.

9. FUNKCIONALNO VSEBINSKA ANAL.

Cerkev je bila ustanovljena kot podružnična cerkev glavni fari v Hrenovicah. V njej se je redno odvijala maša še petnajst let po vojni. Postavljena je v znak čaščenja .

ČAŠČENJE SV- JEDRTI

Sv. Jedert, našemu ljudstvu že od davnega znana svetnica, je bila opatinja samostana Nivelles v današnji Belgiji.

Prva stoletja po smrti(659), so jo častili kot mogočno pomočnico na Nizozemskem in v SV Nemčiji. Kmalu že, so njeno čaščenje prenesli na Tirolsko, od koder se je v drugem tisočletju razširilo čez Koroško v naše kraje.

Sv. Jedert se včasih upodablja kot opatinja s predilno preslico v roki, ali pa z opatsko palico, po kateri tekačo miši. Na god sv. Jederti, to dobro vedo naše stare predice, se ne sme presti ker bi sicer miši razgrizle vreteno in prejo. Kako je prišla ta svetnica v zvezo z mišmi ni pojasnjeno. Ker so imeli Nemci navado, da so pili v čast Jedrti, ko so odpotovali, ali koso se spravili s sovražniki, je postala zaščitnica popotnikov, ki so bili v skrbeh za varno in dobro prenočišče. Od tod nam postane jasno, zakaj najdemo Jerine-Jedertne cerkve navadno ob starih cestah ali pa v hribih, včasih celo na višjih gorah, ob gorskih prehodih in prelazih, kjer se je trudni ali zakasneli popotnik oziral na Jerino cerkev in vzdihoval: Sv. Jera, božja mati ,mi dajte dobro Jempeng vati.(Op. besede je slišal pisec od starke Jere iz Hruševja).

10. FUNKCIONALNO VSEBINSKA OCENA IN PRIPOROČILO ZA PRENOVO

Mala cerkvena je predvsem znak podeželjske kulture in umetnosti, hkrati pa odličen pokazatelj krajevnih tradicij ozračja v katerem se je razvijala umetnost določenega obdobja. Izkazuje prehodni značaj kulture in umetnosti ter borbo, vzajemno spreminjanje in združevanje umetnostnih tokov, kot odraz mešanja civilizacij. Ker je "družbena vrednost arhitekturne dediščine tista najnovejša vsebina, ki presega ozko gledanje uporabnosti za trenutnega lastnika in trenutne potrebe".¹

In prav v tem je skrita funkcionalna upravičenost obstoja kulturnega spomenika, ter smoternost njene prenove in ohranitve.

Cerkev je mogoče prenoviti tako, da bi ponovno služila cerkvenim obredom, torej "obnoviti tako funkcijo, ki ustreza prostorski in likovno - arhitektonski zasnovi obravnavane stavbe". Po likovno - umetniški oceni smo jo označili kot najprimernejšo. Mogoče je uvesti tudi drugačno vsebinsko funkcijo (npr. koncertno dvorano, likovno razstaviščno galerijo...), vendar le, če ti posegi ne bi razvrednotili umetnostno - zgodovinskih kvalitete cerkve v širšem (krajinskem) in ožjem prostoru.

UPORABLJENA LITERATURA :

- C. J. W.
- T. J.
-
-

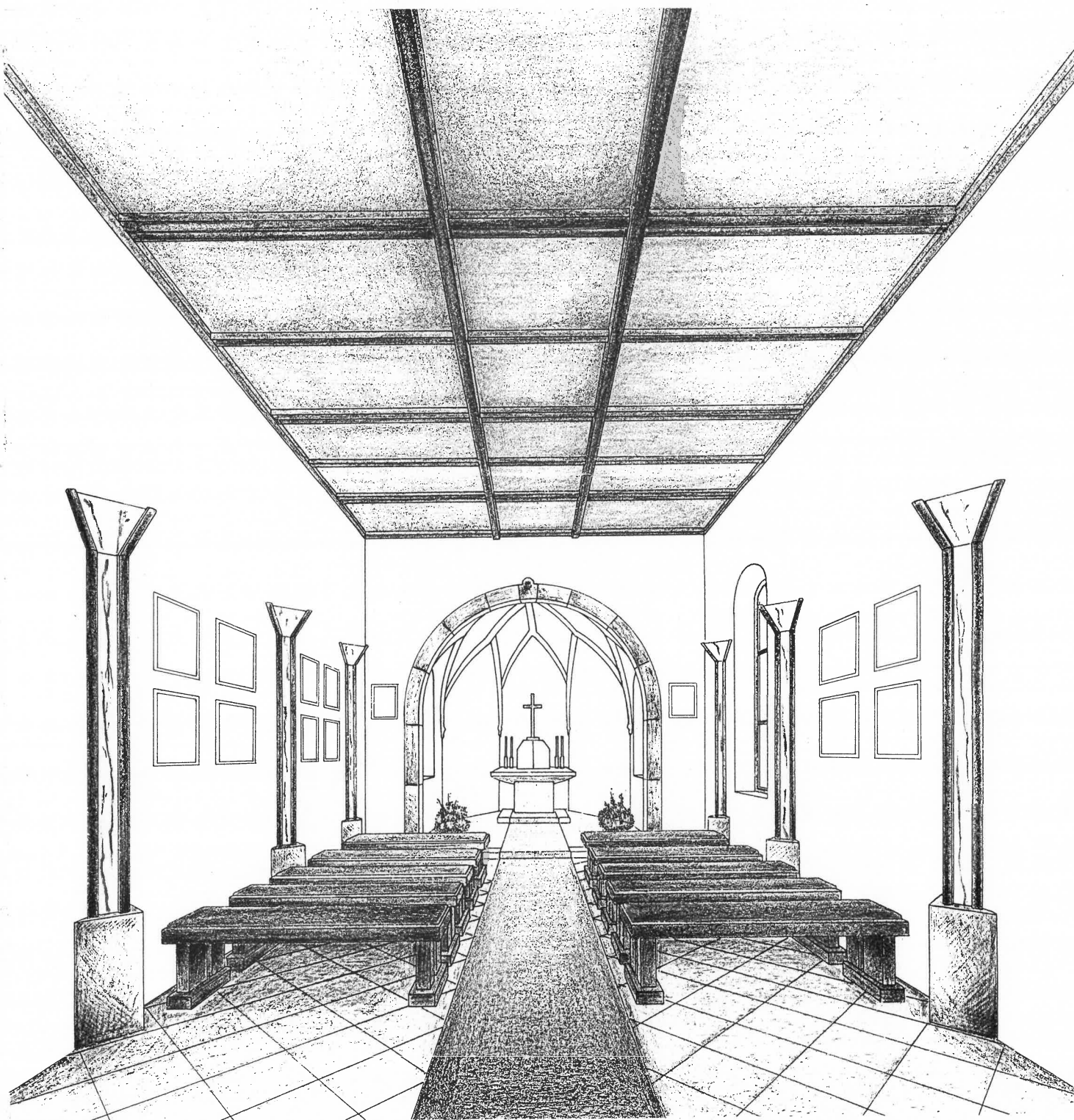
PRENOVA NOTRANJOSTI

MARJETA ČERNE

Pri obnovi notranjosti cerkve ohranimo vse kamnite elemente: tlak (potrebno obnoviti), slavolok, rebra v prezbitერიju. Od cerkvene opreme ohranimo kropilnik in kamnit gotski oltar. Vso ostalo leseno baročno opremo (klopi, predimenzioniran baročni oltar), ki je tehnično - materialno uničena ali neustrezna zamenjamo z novimi lesenimi elementi. Novo leseno opremo oblikujemo tako, da povzamemo kvalitetne historične elemente in jih preoblikujemo v funkcionalno estetsko obliko sodobnega časa. Vsi na novo oblikovani elementi cerkvene opreme se od historične opreme, ki jo v notranjosti ohranimo ločijo po oblikovanju in materialu (novo - les, staro - kamen).

Obstoječi improviziran iverkin strop nadomestimo z novim lesenim strapom. Strop je z vidnimi nosilnimi elementi stropa razdeljen na polja tako da poudarijo os cerkve.

Cerkev ima poleg zunanje (dnevne) osvetlitve tudi notranjo (umetno) osvetlitev. Glavno ladjo osvetljuje šest luči v obliki pilastrov. Del osvetlitve teh luči je indirektn s sevanjem samega pilastra (neonska svetloba iz notranjosti pilastra prodira skozi prosojen marmor). Ta svetloba poudarja formo in postavitev luči v prostor. Primarni del osvetlitve pa predstavlja osvetlitev iz kapitela luči, ki je usmerjena v strop. Prezbitერიj je osvetljen z reflektorji, ki so skriti za slavolokom in so usmerjeni na oltar kjer sta tabernakelj in križ in na prostor pred oltarjem kjer stoji duhovnik. Usmeritev snopa svetlobe na oltar še bolj poudari sveti prostor, ki je zaključek poudarjene osi. Način osvetlitve (indirekten) postavitev in oblikovanje luči vladji in svetlobni poudarek oltarja (direktna osvetlitev) ustvarjajo mistično vzdušje v cerkvi. Ostali elementi opreme (klopi) so oblikovani preprosto v skladu s karakterjem skromne podeželske cerkvice.

URBANISTIČNA UREDITEV

VSEBINA

IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE- POVZETEK

1 UREDITEV ŠIRŠE LOKACIJE

- situacija
- pogledi

6.1. ŠIRŠA LIKOVNO PROSTORSKA OCENA

Ena izmed velikih kvalitiet cerkve je tudi njena postavitev v izredno kvaliteten prostor v naravi. Cerkev je nepogrešljiv del krajine, saj z nenasilno obliko dopolnjuje pokrajinske sliko. Da bi obnovili in znova poudarili pomen, ki ga je imela cerkev pri oblikovanju pokrajine, je potrebno odstraniti vse odvečno rastje, ki zastira poglede na cerkev (smreka in grmičevje na pobočju). Ohranimo lahke lipi, ki označujeta vhod skozi porton in ne zatirata pogledov na pričujočo cerkev.

2 UREDITEV OŽJEGA CERKVENEGA

AMBIENTA

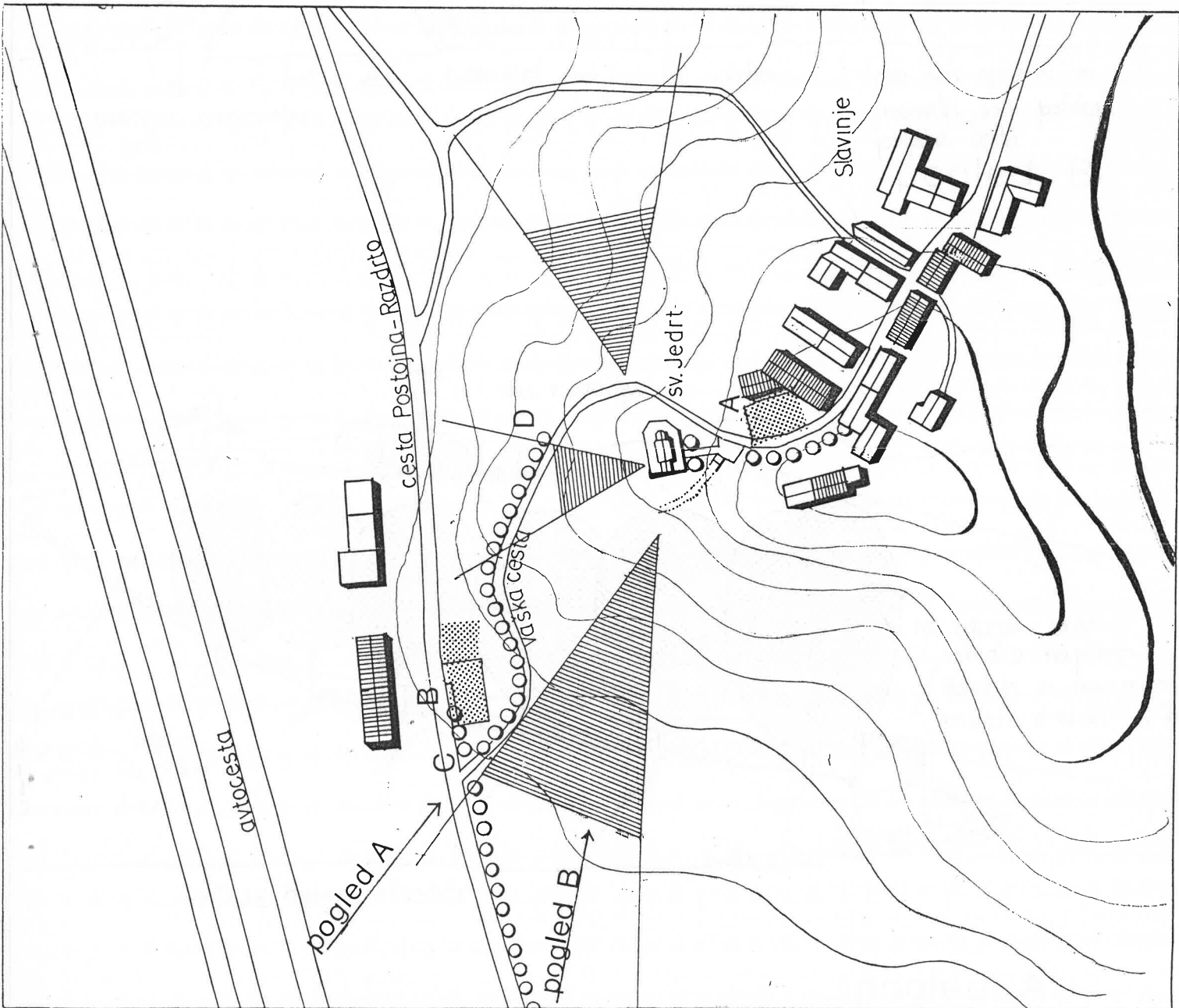
- tloris
- pogled
- aksonometrija

6.2. OHRANJANJE AMBIENTA IN OBLIKE V HIERARHIJI

- a.) Pomembno vlogo pri oblikovanju cerkvenega ambiena imata tudi kamnito obzidje, ki obdaja cerkveno dvorišče, ter vhodni porton. Oba elementa je potrebno ohraniti in kvalitetno obnoviti!
- b.) Cerkev z okolico oblikuje kvaliteten prostor. Ker bi z uvedbo določene funkcije potrebovali tudi parkirišča le - te lociramo izven cerkvenega ambiena, in sicer ob vходу v vas.
- c.) V največji meri ohranjamo travnate površine v okolici in cerkvenem dvorišču, predvsem zaradi funkcionalnih razlogov pa je potrebno urediti dostop in prostor pred cerkvijo z ustreznim tlakovanjem.
- d.) Prostor pod lopo je del cerkvenega dvorišča in funkcionalno povezuje zunanost z notranostjo. Predstavlja izredno kvaliteten prostor in v svoji prijetnosti omogoča čudovite razglede na sosednjo kotlino vse do Nanosa.

Celotno cerkveno dvorišče, še posebno prostor pod lopo, uredimo tako, da funkcionira kot razgledno - sprehajalno središče za mimoidioče obiskovalce in domačine.

izdelala IRENA DEBEVC 1991

A z uvedbo nove funkcije je potrebno urediti parkirišča. Podani sta dve rešitvi:

Parkirišče uredimo ob vhodu v vas, kjer uredimo tudi gostinski objekt.

B Ob možnem večjem številu obiskovalcev in s potrebo po večjih parkirnih površinah, le ta lociramo ob vznožju hriba. To je ob križišču, kjer se odcepi vaška pot od glavne ceste Postojna-Razdrto. V tem primeru uredimo obstoječo cesto v sprehajalno pot do cerkve, z ustrezno razsvetljavo, počivališči, klopmi...

D Brevodred (lipa) prekinemo na določen višinski točki in s tem ohranimo pogled na cerkev z vseh strani.

C Na od Na odcepu postavimo tablo z označbo naselja Slavinje, ter cerkve sv. sv. Jedrt z osnovnimi podatki o zgodovinskem objektu.

Zaradi širšega vpliva, ki ga ima cerkev na okolico, je potrebno zaščititi značilne poglede s tem, da ohranimo označena pobočja nepoškodovana in odstranimo odvečno drevje in grmičevje

obstoječi objekti

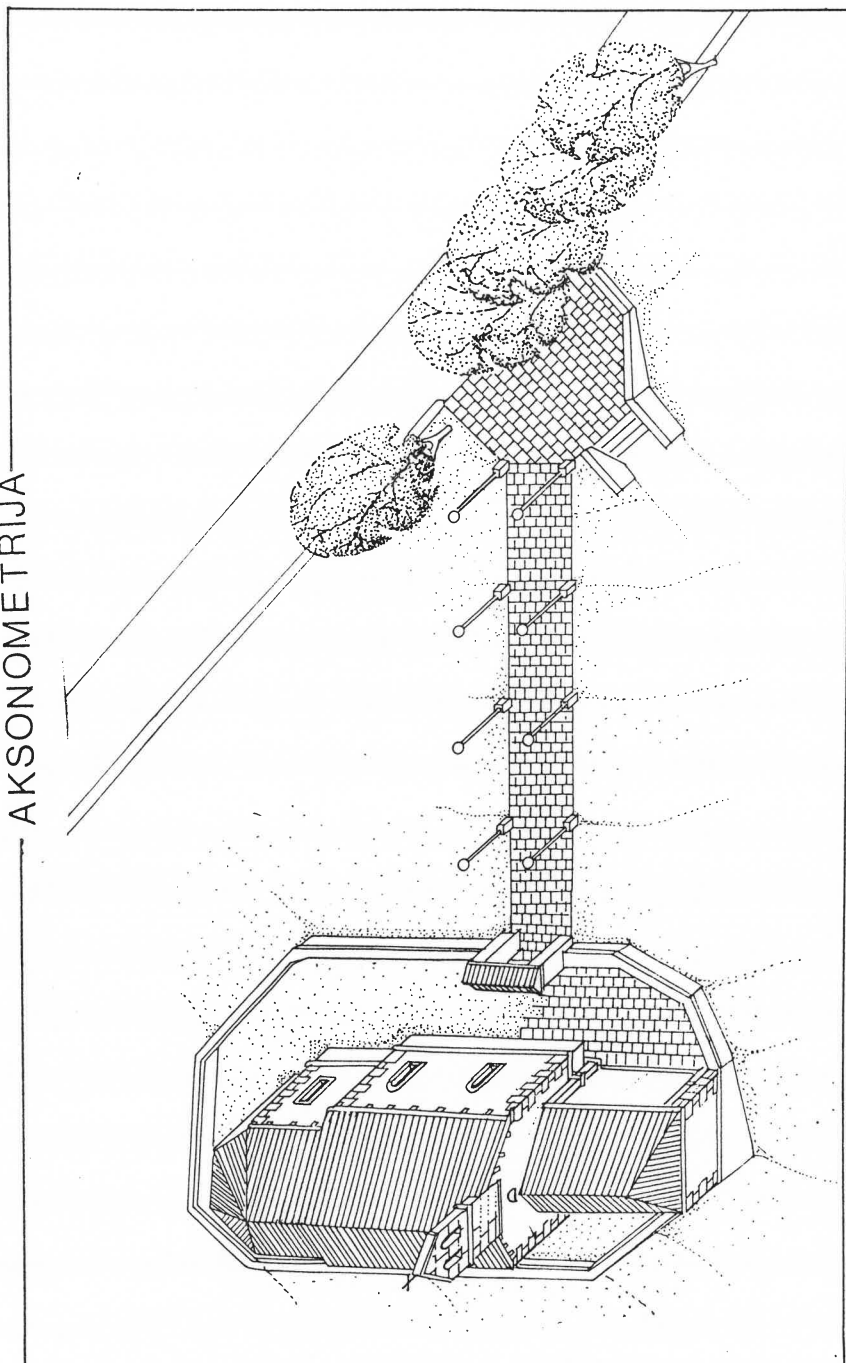
možna postavitev novih objektov

parkirišča

UREDITEV ŠIRŠE LOKACIJE

0 10 m

AKSONOMETRIJA

predmet: Prenova arhitekturne dediščine

naloga: Prenova podružnične cerkve
Sv. Jedrt v Postojni

podnaloge: Oprema cerkve, ki je lahko uporabna v
vecfunkcionalni vsebini cerkve

Pri reševanju naloge sem se postavila na stran privržencev neke določene praktične smeri. Vnesla sem opremo, ki je estetsko mogoča, dojemljiva in nikakor ne izstopa, temveč se z notranjo lupino povezuje v nit notranjega tihega življenja.

Cerkev naj bi bila predvsem podružnična cerkev, namenjena cerkvenim obredom. Dodajamo možnost koncertne dvorane (komorni zbori, solisti ...) in likovnega razstavišča.

Vsa oprema naj bi bila druga drugi sporočilo in detajl zase. Kontrast pa je potreben zaradi informacije.

Rdeča barva, ki jo zasledimo v kombinaciji stolov nosi v sebi značaj zenskosti. Temna linija, ki prihaja iz stropa predstavlja moč, hladnost, predvsem pa pokroviteljstvo nad sedečimi. V kombinaciji podobnih kontrastov doživljamo cerkev v vsej njeni pasivnosti, vedrosti, umirjenosti.

Cerkev v svoji goli notranjosti predstavlja le čisto hladno strogost, ki deluje močno in napeto, zato naj bi cerkev s svojimi različnimi funkcijami in izbrano opremo bila predvsem zavedanje občutij: čistih, jasnih in racionalnih. Potrebo po religiji, ceprav nisi veren. Pri vseh funkcionalnih vsebinah mora cerkev obiskovalca privabljati v svoj objem.

Prezbiterij v svoji gotski prostornini vsebuje oltar s tabernakljem z monstranco in kelihom, svečnik, cerkveni križ in se v slikovit pogled v nebo zaključuje z oboki in rebri, ki kvaliteto samo se dopolnjujejo. Stene so bele in gladko obdelane.

Notranjščina cerkve s pogledom iz glavnega vhoda, po ladji, dominira po osi v prezbiterij. Njena sočasna in baročna oprema, umetnostni pogled prostora dopolnjuje v celostno podobo. Stoli, kropilnik, svetila, lesen poslikan strop (debelušni in razigrani putti, ki drže v rokah različna glasbila, raznolika pokrajina, svetniki ...) in rdeča preproga, ki ponazarja pot k življenju so ubranost prostora v celoti.

Povezava prezbitarija in ladje je sledeča: prezbitarij je življenje. k njemu se obračamo tiho in dostojanstveno: ladja obiškovalca sprejema ob odhodu in prihodu.

S poslikanim stropom samo še povdarjamo vsebino cerkve, tudi kadar so stene prazne, bele, torej brez sporočila.

Stoli so stilno obarvani, močni in so element zase. So pomične narave. Zaradi enostavnosti lupine je povdarek opreme nujen!

Svetloba v ladji se ne razpršuje po celotnem prostoru, temveč je usmerjena točkovno. Svetlobne efekte pomembnejših elementov v prezbitariju dosežemo z reflektorji.

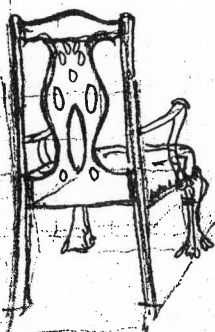
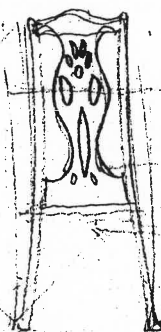
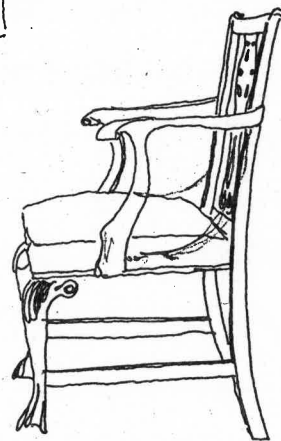
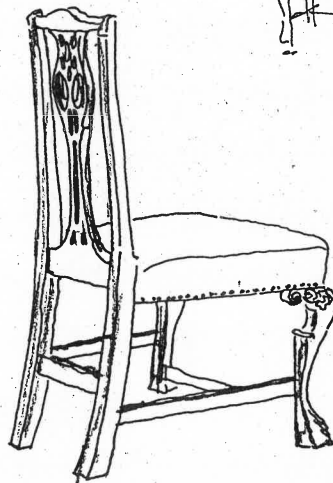
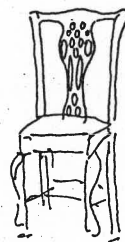
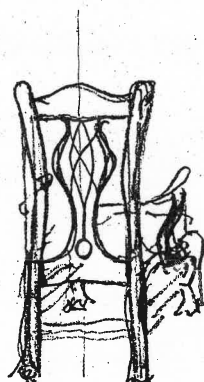
"S preureditvijo naj bi bilo cerkvi omogočeno aktivno vključevanje v sodobnost, razkriti nekatere njene kvalitete (lupina prostora), obenem pa zaradi vsebinske spremembe spremeniti odnos človek - arhitektura ...³"

v Ljubljani 9.9.1991

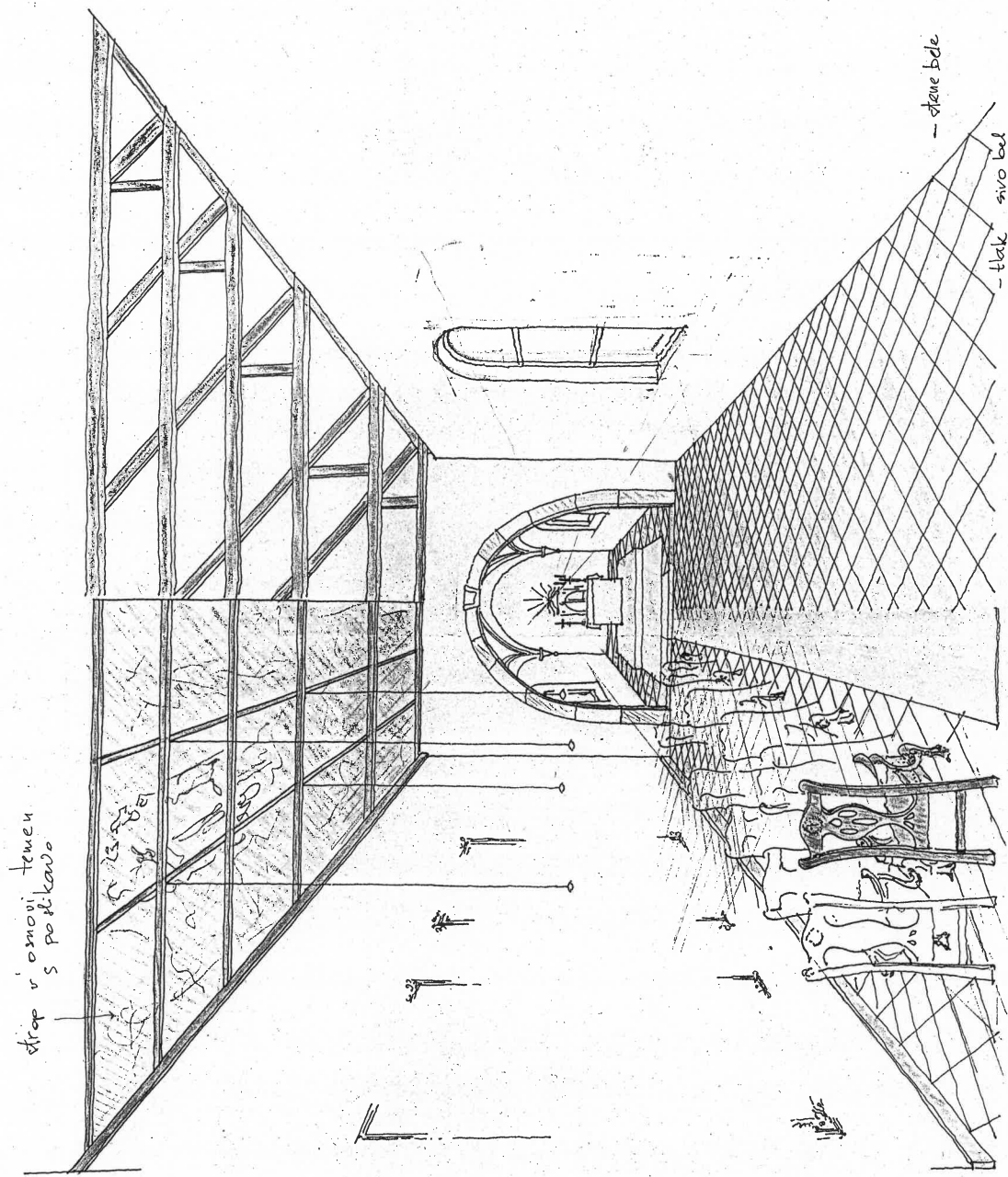
Irena Cirar

3. Peter Fister / obnova in varstvo arhitekturne dediščine

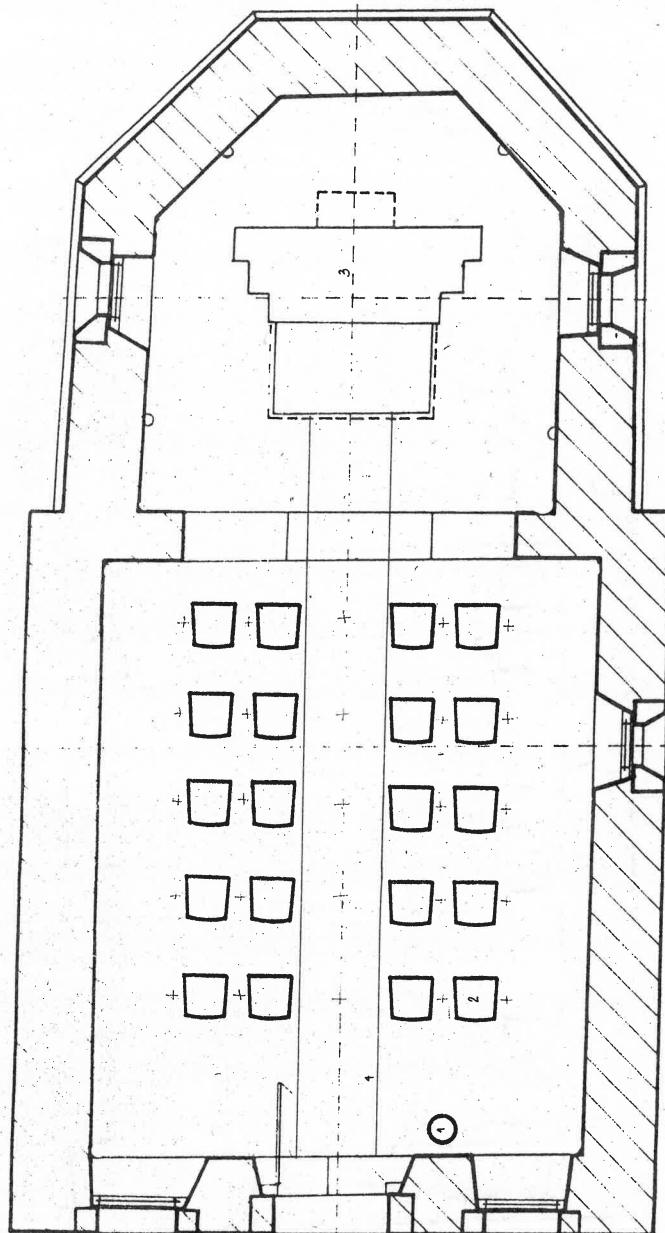
stoli

4. obzorí d'iel

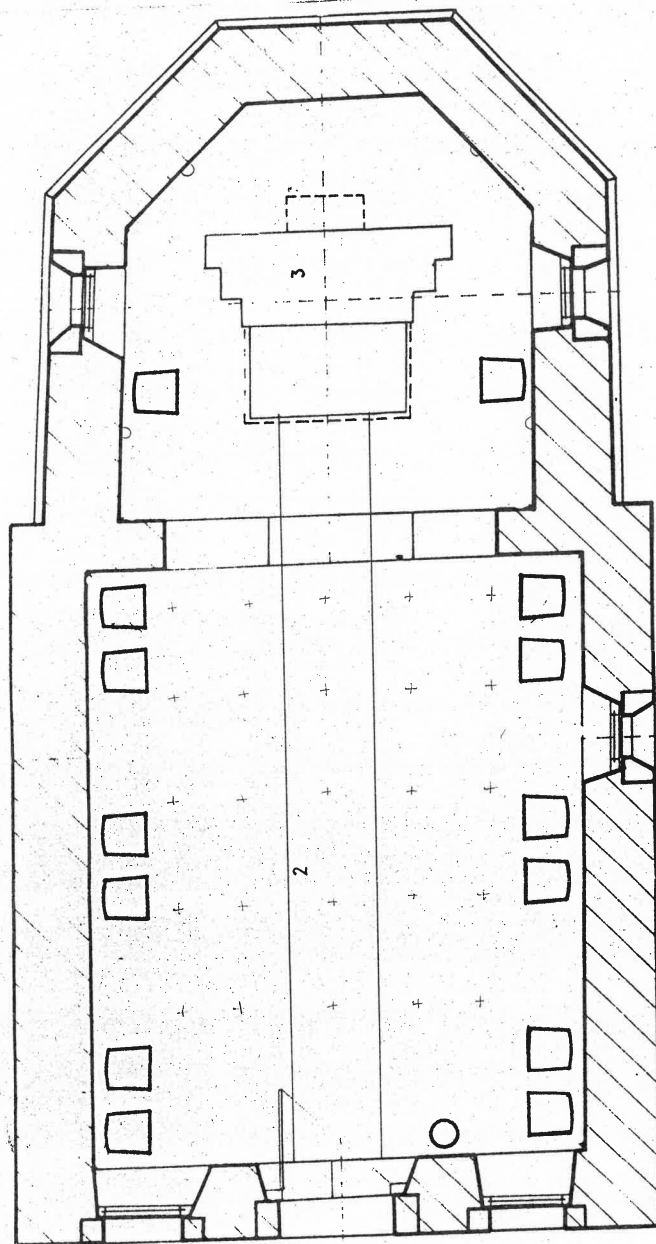

1. krogelnik
2. stoli
3. dlar s tabernakljem
4. preproga
- + luči
- C reflektorji

koncertna dlorana. podružnična cerkev

likovno razstavišče